

18 בינואר 2021

לכבוד
ד"ר סער הראל
מנהל מחוז חיפה
משרד החינוך
שלום רב,

הנדון: התנהלות פסולה בעקבות הכנס בבית הספר הריאלי

אמש הורית למנהל הכללי של בית הספר הריאלי העברי בחיפה, ד"ר יוסי בן-דב, על ביטול הכנס שתוכנן להיום בנושא זכויות אדם, ולחלופין על ביטול השתתפותו של ארגון בצלם בכנס. עשית זאת בהמשך למכתבו הפופוליסטי של שר החינוך, יואב גלנט, אשר קרא אתמול "לאסור על כניסתם לבתי הספר של ארגונים הפועלים בניגוד למטרות החינוך הממלכתי או באופן המבזה את חיילי צה"ל או מכנים בכינויי גנאי או אמירות נגד היותה של מדינת ישראל מדינה יהודית, ציונית ודמוקרטית." בית הספר לא נענה להוראתך בהעדר מקור סמכות חוקי לה. כתוצאה מכך הודע למנהל שיוזמן לשימוע.

אנו קוראים לך לחזור בדך לאלתר ממהלך חסר סמכות ובלתי חינוכי זה.

סעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953 מונה את מטרות החינוך הממלכתי, ובהן, בין היתר, הנחלה של זכויות אדם, ערכים דמוקרטיים וסובלנות, חיזוק כוח השיפוט והביקורת, וטיפוח סקרנות אינטלקטואלית ומחשבה עצמאית.

בהתאם לכך, חוזר מנכ"ל משרד החינוך תשעז/4(ב), שעניינו "התכנית הלאומית ללמידה משמעותית – השיח החינוכי על נושאים השנויים במחלוקת", מעודד מעורבות ודיון פוליטי, מדגיש את חשיבותו של חינוך לגישה ביקורתית, פלורליסטית ומאתגרת מוסכמות ואת חובתם של עובדי הוראה בהקשר זה: "מצופה מהמורים לחשוף את תלמידיהם לסוגיות הנמצאות על סדר היום הציבורי ולהציג ולהבין את הדעות השונות לגבי סוגיות אלו ואת הנימוקים לכל אחת מהן, וזאת במטרה לאפשר לתלמידים לנהל שיח ביקורתי ולגבש את זהותם ואת עמדתם האישית באופן מבוסס, מתוך היכרות עם מגוון רחב של דעות" (סעיף 1.2 לחוזר).

עוד קובע החוזר, כי על מנהל בית הספר לקיים שיח חינוכי ערכי מתמשך עם צוות בית הספר על אקטואליה ועל נושאים השנויים במחלוקת ציבורית ולקבוע את הדרכים שבהן יתאפשר שיח ביקורתי ופתוח בכיתות (סעיף 1.5). בהמשך מפורטות הדרכים ליצירת שיח כזה, ובכלל זה באמצעות הזמנת מרצים או בפעילות שתועבר על ידי גורמים או גופים חיצוניים (סעיף 2 לחוזר). כן מפורטות המלצות למנהלי בתי ספר על האופן שבו יוכלו לתמוך ולסייע למורות ולמורים לקיים שיח חינוכי בנושאים שנויים במחלוקת: "רצוי להעלות לדיון בחדרי המורים את שאלת ההתמודדות החינוכית עם נושאים שבמחלוקת, לעודד את המורים להתייחס אליהם ולסייע להם להתמודד עם הנושא. המורים בחדר המורים, כמו התלמידים בכיתות, צריכים להרגיש בטוחים וחופשיים להביע את דעתם ולנהל שיח בנושא. חשוב להבהיר למורים כי יינתן להם גיבוי בפעולתם

בכיתה בסוגיות אלו גם במקרים של טענות ותלונות מצד תלמידים או הורים, כל עוד הם יעמדו בכללים וינהגו בהגינות" (סעיף 2.2.3 לחוזר).

אם כן, חוזר המנכ"ל מדרבן את בתי הספר לקיים דיונים פלורליסטיים וביקורתיים בנושאים פוליטיים ובסוגיות שנויות במחלוקת, ואף מעודד הזמנתם של גופים חיצוניים שיסייעו בכך, והכל תוך סיוע למורים והבטחה להעניק גיבוי למי שייתקל בתלונות.

בשנת 2018 תוקן חוק חינוך ממלכתי, ונקבע בו בסעיף 2(ב), כי שר החינוך "יקבע כללים לשם מניעת פעילות במוסד חינוך של אדם או של גוף שאינו חלק ממערכת החינוך (בסעיף קטן זה – גורם חיצוני) שפעילותו עומדת בסתירה חמורה ומשמעותית למטרות החינוך הממלכתי המפורטות בסעיף קטן (א), וכן כללים לשם מניעת פעילות במוסד חינוך של גורם חיצוני הפועל באופן יזום לנקיטת הליכים משפטיים או מדיניים מחוץ לישראל נגד חיילי צבא הגנה לישראל בשל פעולה שביצעו במסגרת תפקידו או נגד מדינת ישראל."

כללים כאמור לא נקבעו עד כה, וגם לו היו נקבעים לא היה ניתן להחילם על ארגוני החברה האזרחית, ובהם ארגוני זכויות אדם ושינוי חברתי בישראל. ארגונים אלה לא זו בלבד שאינם פועלים בניגוד למטרות החינוך הממלכתי, אלא ממלאים תפקיד חשוב של השתתפות אזרחית פעילה בהליך הדמוקרטי. עוד בחודש דצמבר 2017 הבהיר היועץ המשפטי לממשלה, ד"ר אביחי מנדלבליט, לשר החינוך דאז, נפתלי בנט, על רקע ביטול השתתפות משרד החינוך בכנס משותף עם האגודה לזכויות האזרח בישראל, את החשיבות הרבה בקיומו של שיח ענייני ותורם בין ארגוני החברה האזרחית לבין רשויות המדינה, והדגיש כי "פעילות שכזו מועילה ומסייעת לקידום האינטרס הציבורי". העתק המכתב מצורף.

לצערנו, חרף דברים אלה פעם אחר פעם ניתנות על ידי גורמים במשרד החינוך הנחיות בלתי חוקיות, שלא להזמין ארגוני זכויות אדם ושינוי חברתי אלה או אחרים לבתי הספר. הללו חוזרים בהם שוב ושוב מן ההנחיות לאחר שמעמידים אותם על אי החוקיות הגלומה בהן. ואולם, הנזק החינוכי נעשה. הנחיות אלה, שמלוות בהרעשה תקשורתית ובאיומי סרק חסרי שחר על מנהלות ומנהלים בשימועים ובבירורים, לא נועדו אלא ליצור אווירת טרור. הן משליטות חוסר ודאות, ומשרות אפקט מצנן וצנזורה עצמית על בתי הספר.

מסר זה הפוך, כמובן, למטרות החינוך הממלכתי וחותר תחתן. משרד החינוך שב ומשדר לצוותי ההוראה שאין לו אמון בהם, ושלא יהינו לקיים דיון בנושאים אקטואליים ושוניים במחלוקת. במקום הנחלה של חינוך ביקורתי, פלורליסטי, שמעודד חשיבה, מגוון דעות והשמעתן – שתיקה והשתקה. במקום תמיכה בצוות החינוכי – איומים והפחדות. המנהלות והמנהלים, ועימם המורות והמורים, מבינים שעדיף לא להביע עמדה בסוגיות אקטואליות ולא לדבר על זכויות אדם, פן יבולע להם. התלמידות והתלמידים נחשפים לצוותי הוראה שנאלצים לצמצם את מרחב השיח, ונמנעים מלהוות דוגמה אישית למעורבות פעילה בשיח הציבורי.

כל אלה עשויים לייצר דורות של תלמידים חסרי עניין, נטולי מעורבות, ההולכים בתלם מסוים מאוד שמתווים לו ראשי מערכת החינוך ופקידיה מטעמים פוליטיים פסולים, אשר בינם לבין חינוך איכותי אין מאום.

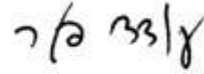
נבקש כי תחזור בד מהוראתך, תבטל כל הזמנה לשימוע או מהלך מצנן אחר, ותבהיר כי שיח משמעותי במוסדות החינוך הינו אבן ראשה לחברה דמוקרטית ובריאה.

בכבוד רב,

נעמי בייט-צורן, עו"ד

מנהלת מחלקת החינוך

עודד פלר, עו"ד

מנהל המחלקה המשפטית

העתקים:

מר יואב גלנט, שר החינוך

ד"ר אביחי מנדלבלויט, היועץ המשפטי לממשלה

מר עמית אדרי, מנכ"ל משרד החינוך

עו"ד איילת כהן מלקמן, היועצת המשפטית למשרד החינוך

ד"ר יוסי בן-דב, המנהל הכללי, בית הספר הריאלי העברי בחיפה